

DERS: EĞİTİM YÖNETİMİ

Dersin verildiĐi Fakülte:	EĞitim Bilimleri Fakültesi
Bölüm:	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
ÖĞretim Üyesi:	Doç.Dr. Şakir ÇINKIR
İletişim:	scinkir@gmail.com

5.Hafta: EĞİTİM SİSTEMİNİN İNSANGÜCÜ

Sunu Akışı

1. Hazırlık Soruları
2. Eğitim Sisteminin İnsangücü
3. Öğretmen
 - 3.1. İlköğretime Öğretmen Yetiştirme
 - 3.2. Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme
 - 3.3. Yükseköğretime Öğretmen Yetiştirme
4. EĞİTİM YÖNETMENİ VE DENETMENİ
5. Yönetmenlik ve Denetmenlik Mesleği
6. Eğitim Uzmanlığı Alanları
7. Özet

HAZIRLIK SORULARI

Öğretmen kimdir; öğretmenlik bir meslek midir?

Geçmişte öğretmen yetiştirmek için neler yapıldı?

Okulöncesi eğitime öğretmen nasıl yetiştirildi?

İlköğretime öğretmen nasıl yetiştirildi?

Ortaöğretime öğretmen nasıl yetiştirildi?

Yükseköğretime öğretmen yetiştirildi mi?

Eğitim yönetmeni, denetmeni kimdir; yetiştirmek için neler yapıldı?

EĞİTİM SİSTEMİNİN İNSANGÜCÜ

Türk Eğitim Sistemi'ni yaşatan insangücünü yetiştirme

Öğretmen

16 Mart 1848'de rüştiye okuluna öğretmen yetiştirme ile başlanmış,

sonra ilköğretime ve ortaöğretime ayrı okullarda öğretmen yetiştirmekle devam edilmiş,

en sonra okulöncesi eğitime öğretmen yetiştirilmiştir.

Günümüzde, öğretim basamaklarına ayrı ayrı okullarda öğretmen yetiştirme yerine, bütün öğretim basamaklarına öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri vardır.

Yönetmen

1960'lı yıllarda başlamıştır.

Denetmen,

1930'lu yıllarda başlanmış,

Bugün eğitim fakültelerinde lisansüstü düzeyde eğitim yönetmeni ve denetmen yetiştirilmeye devam edilmektedir.

Eğitim uzmanıdır.

1950'den sonra başlanmış,

11. Milli Eğitim Şûrası, eğitim sisteminde on iki alanda eğitim uzmanına gereksinildiğini saptamış ve bunların yetiştirilmesini MEB'na önermiştir.

ÖĞRETMEN

Öğretmenlik Mesleği

16 Mart 1848'de **Darülmualimin-i Rüştinin** (Rüştiye Öğretmen Okulunun) açılması, öğretmenin, öteki okullardan ayrı bir okulda yetiştirilmesi gerektiğinin, Osmanlı Devletince kabul edilmesiydi.

1869 Genel Eğitim Tüzüğü'nün "... altmışüçüncü maddesine göre, öğretmen okulundan mezun olanlar ... atanmalarında diğerlerine tercih edilecekti. ... Bu öğretmenliğin ... bir meslek olarak ilk kez ..." yasallaşmasıdır

13 Mart 1924 tarihinde kabul edilen 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu, birinci maddesinde "Muallimlik Devlet'in umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir." tanımını getirmişti.

22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanunun onikinci maddesinde de "Maarif hizmetinde aslolan muallimlikdir." denilmekteydi.

1973, Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre "Öğretmenlik, Devlet'in eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas (uzmanlık) mesleğidir."

1982 Onbirinci Milli Eğitim Şûrası'na göre "*Öğretmen*, değişik sistemlerde, kuruluşlarda ve düzeylerde, öğretme-öğrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitsel amaçları gerçekleştirmede öğrencilere ve ana babalara kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte; genel kültürde, öğretmenlikte ve öğreteceği bilimsel dalda, kuramsal alanda ve uygulamada uzmanlaşmış kişidir."

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre "Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır."

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, "...hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması esastır.

ÖĞRETMEN

Okulöncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme

1915'te İstanbul Kız Öğretmen Okulunun içinde anaokullarına öğretmen yetiştiren bir yıl süreli bir okul açıldı; ama 1919'da kapatıldı. Benzer durum, 1927'de de yaşandı; anaokuluna öğretmen yetiştiren iki yıl süreli bir okul açıldı; okul 1930 yılında İstanbul Kız Öğretmen Okuluna taşındı ve bir yıl sonra kapatıldı.

1963 yılından 1976 yılına kadar kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve bakımı bölümünü bitirenler, okulöncesi eğitime öğretmen olarak atandılar. Ayrıca 1982'de öğretmen yetiştiren okullar, üniversitelere bağlanıncaya kadar, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni yetiştirmeyi sürdürmüştü.

Üniversiteler önce ön lisans düzeyinde, **1991 yılından sonra da lisans düzeyinde okulöncesi eğitimi öğretmeni yetiştirmeye** başladılar. Şimdi bazı üniversitelerin okulöncesi eğitimi ana bilim dallarında ve çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dallarında, lisans düzeyinde okulöncesi eğitimi öğretmeni yetiştirilmektedir.

ÖĞRETMEN

İlköğretime Öğretmen Yetiştirme

Osmanlı Devletinde, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın ortalarına kadar öğretmen yetiştirme konusunda herhangi bir girişimin olduğuna ilişkin bilgi yoktur.

Asıl ilk adım, Tanzimat'ın onuncu yılında **Rüştiye Öğretmen Okulu'nun** açılmasıydı. Rüştiye Öğretmen Okulu medreseden öğrenci alıyordu ve öğretmenleri de medresedendi. İki devreli olan öğretmen okulunun iki yıllık ilk devresi, sübyan mekteplerine; iki yıllık ikinci devresi de rüştiyelere öğretmen yetiştiriyordu.

1870 yılında, İstanbul'da Kız Öğretmen Okulu (Darülmua'llünat) açıldı. Bu okul iki yıllık öğretimle sübyan mekteplerine ve üç yıllık öğretimle kız rüştiyelerine öğretmen yetiştiriyordu. 1875'ten sonra, bazı illerde sübyan mekteplerine öğretmen yetiştiren bir yıllık öğretmen okulları açıldı.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra nitelikli ve çok sayıda öğretmen yetiştirmek üzere önemli girişimler yapıldı ve öğretmen okullarının sayısı otuza çıkarıldı.

Cumhuriyet Döneminde, ilkokula ve ortaokula öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan ve geliştirilen, ilköğretmen okulu, köy enstitüsü ve eğitim enstitüsü, Türkiye'ye özgü, her yönüyle özgün birer öğretmen yetiştiren okullardı:

ÖĞRETMEN

Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme

Öğretmen yetiştiren okulları bitirenlerin ülkenin öğretmen gereksinmesini karşılamadığı dönemlerde, açığı kapatmak için değişik yollar denendi.

1926-1931 yılları arasında A ve B adıyla kurslar açıldı, bu kursları bitirenler öğretmen olarak atandı.

1961 yılında ortaöğretim öğrenimliler geçici (muvakkat) öğretmen adıyla çalıştırıldılar.

1936 yılında pedagoji sınıfları adıyla başarılı olamayan bir öğretmen yetiştirme denemesi yapıldı.

1960'lı yıllarda ortaöğretim okullarını bitirenlerden askerliğini yedek subay olarak yapanlar, ilkokullarda görevlendirildi.

Ortaöğretim öğrenimlilerden isteyenlere mektupla öğretmenlik meslek dersleri verildi ve başarılı olanlar öğretmen yapıldı.

Gazi Eğitim Enstitüsü, Yapılışının İlk Yılında

ÖĞRETMEN

Yükseköğretime Öğretmen Yetiştirme

3837 sayılı yasayla, Ankara'da Ankara ve Gazi; İstanbul'da Marmara ve İzmir'de Dokuz Eylül Üniversiteleri'nde dört eğitim bilimleri enstitüsü kuruldu. Bu enstitülerin amacı, eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğretim yaparak yüksek lisans ve doktora dersleri açmaktır.

Geçmişte yükseköğretime (üniversiteye) öğretmen yetiştirme kimsenin aklına gelmemişti ya da kimse buna cesaret edememişti. Üniversite kendi öğretmenlerini (doçent ve profesörlerini) hep usta çırak ilişkisiyle yetiştirmiştir. Bu bir bakıma medrese geleneğinin devamıydı.

Ama artık, başta usta çırak öğretiminin en yaygın olduğu fakültelerden başlayarak öğretmenliğin bir meslek olduğu düşüncesi yayılmaya başlamış; doktora öğrenimi ve araştırma görevliliği sırasında öğretim üyesi olacakların öğretmenlik meslek dersleri alması az da olsa bazı üniversitelerde uygulamaya konulmuştur.

EĞİTİM YÖNETMENİ VE DENETMENİ

Eğitim denetiminin bir uzmanlık alanı olduğu görüşü, eğitim yönetiminin uzmanlık alanı olduğu görüşünden önce doğdu. 1913 tarihli İlköğretim Geçici Yasası, eğitimde denetimin gerekli olduğunu kabul etmiş ve başarılı ilköğretim öğretmenlerinin ilköğretim müfettişi olarak atanmasına yol açmıştı.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde pedagoji bölümünün açılmasının amacı, hem ilköğretmen okullarının öğretmenlik meslek dersleri öğretmenini hem de ilköğretim müfettişi yetiştirmektir.

Türkiye'de yönetim işlerinin bir uzmanlık alanı, yönetimin de bir meslek olduğu görüşü yaygın değildir. Bu görüş yalnız eğitim alanında değil, güvenlik, maliye, sağlık, savunma gibi öteki kamu alanlarında da böyledir.

Çağcıl görüşe göre, eğitimi yönetmek ve denetlemek için işbaşına getirilenlerin sınama yanılma yoluyla yönetimin ilke, kural ve yöntemlerini bulmalarını istemek haksızlıktır.

Öte yandan bilimlerdeki gelişmeler, öğretmenin yükünü giderek daha da artırmaktadır. Öğretmenin, öğretmenlik mesleğinin yanı sıra, yönetim mesleğinde de yeterli olmasını istemek ve yönetimin işlerini yüklemek, onu kaldıramayacağı bir işin altına sokmak demektir. Böyle bir kişi, hem öğretmenlik hem de yönetmenlik mesleğinde yarım kalacaktır.

EĞİTİM YÖNETMENİ VE DENETMENİ

Yönetmenlik ve Denetmenlik Mesleği

1982'de toplanan Onbirinci Milli Eğitim Şûrası'nın önerilerine göre, eğitim yönetmeninin tanımı ve görevleri şöyledir:

"Eğitim yönetmeni, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini yönetmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır." Şûra, yönetmenin görevlerini de şöyle belirledi:

"Eğitim yönetmeni, değişik eğitim kurumlarında, okullarda, eğitim kademelerinde eğitim programlarını; öğrenci hizmetlerini; işgören hizmetlerini; bütçe işlerini; eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri yönetir."

"Yönettiği kurum, okul veya kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için yönetim süreçlerini (kararlaştırma, planlama, örgütlenme, eşgüdümleme, iletişim, denetleme, değerlendirme gibi süreçleri) etkin biçimde işletir."

"Yönettiği örgütün alt sistemlerinin bir bütün olarak örgütsel amaçları gerçekleştirecek biçimde çalışmasını sağlar."

Aynı Şûra, eğitim denetmenini de şöyle tanımladı: "Eğitim denetmeni, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini denetlemeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır." Görevleri:

"Eğitim denetmeni, değişik eğitim kurumlarında, okullarda ve eğitim kademelerinde eğitim programlarını; öğrenci hizmetlerini; işgören hizmetlerini, bütçeleme işlerini, eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri denetler ve değerlendirir."

"Denetlediği kurum, okul veya kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için denetim, değerlendirme, eşgüdümleme, iletişim süreçlerini etkin biçimde kullanır."

"Örgütün alt sistemleri ile üst yönetmenler arasındaki iletişimi etkinleştirerek sorunların çözülmesine yardım eder."

EĞİTİM UZMANI

Eğitim Uzmanlığı Alanları

Eğitim yönetmeni

Eğitim denetmeni (müfettiş)

Eğitim planlama uzmanı

Okul danışmanı (öğrencilere psikolojik yardım için)

Program geliştirme uzmanı

Özel eğitim uzmanı (özel eğitimin değişik alanları için)

Eğitim teknolojisi uzmanı

Beslenme eğitimi uzmanı

Halk eğitimi uzmanı

Ölçme ve değerlendirme uzmanı

Okul işyeri ilişkileri uzmanı

Okul kütüphanecisi

Öğretmenliğin dışında öğretmene destek sağlayacak uzmanlıkların olmasını gerekli gören Onbirinci Milli Eğitim Şûrası, eğitim bilimlerinde on iki uzmanlık alanı önerdi.

Şûra, ayrıca bunların çalışacakları yeri ve sayılarını da belirledi.

- O günde eğitim sisteminin, yukarıdaki alanların tamamında elli bin dolayında eğitim uzmanına gereksinmesi vardı.
- Öğrenci sayısı on beş milyona, öğretmen sayısı yedi yüz bine doğru giden Türkiye'de, daha çok sayıda eğitim uzmanına gerek duyulmaktadır.

Onbirinci ve onikinci milli eğitim şûraları, eğitim uzmanlığı için, yüksek lisans öğrenimini gerekli görmüştür.

- Eğitimde uzman olmak isteyen bir kişinin ilkin, uzmanı olacağı alanda lisans düzeyinde öğrenim görmesi; sonra yüksek düzeyde dersler alması; ve yeni bilgiler üretmeye dayalı bir tez çalışması yapması gerekir.

ÖZET

Türk Eğitim Sistemi'nde denetmen yetiştirme işine, yönetmen yetiştirme işinden önce başlanmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde 1935 yılında açılan Pedagoji Bölümü'nün amacı, ilköğretim müfettişi ve ilköğretmen okullarına meslek dersi öğretmeni yetiştirmektir. Pedagoji Bölümü, 1982 yılına kadar bu görevini sürdürdü.

Okullara yönetmen yetiştirme işi, birçok milli eğitim şûrasında ele alındı; ama gerçekleştirilemedi. Eğitim yönetmeni yetiştirmek amacıyla lisans programı ilk olarak Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, 1965 yılında açıldı. 1982 yılından sonra açılan eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde eğitim yönetmeni ve denetmeni yetiştirilmeye başlandı.

1992 yılında lisansüstü eğitim yapan eğitim bilimleri enstitüleri açıldı. Bu enstitülerde eğitim yönetmeni ve denetmeni yetiştirmek amacıyla yüksek lisans ve doktora programları uygulanmaktadır.

Onbirinci Milli Eğitim Şûrası'nda eğitim yönetmeni ve denetmenin tanımı yapılarak, görevleri saptandı. Eğitim yönetmeni ve denetmenin önderlik özellikleriyle donanık olmasının eğitim sistemine yararlı olacağı savunulmaktadır. Aslında yönetmenlikle önderliğin istediği özellikler birbirleriyle büyük oranda çakışmaktadır.

Son yıllarda yönetime katkısı olacağı varsayılan Dönüşümlü ve Sürdürücü önderlik adı altında iki kuramın eğitim yönetimi yazın alanında yer aldığı görülmektedir.

ÖZET

Öğretmenin uzmanlığı dışında kalan eğitim hizmetlerinde ona danışmanlık yapacak uzmanlara gereklilik vardır. Türk Eğitim Sistemi'nde eğitim uzmanlarına duyulan ilk gereksinme öğrencilere rehberlik alanındadır. Ardından özel eğitimi gerekseyen öğrencileri eğitmek için özel eğitim öğretmenleri yetiştirilmeye başlanmıştır.

1965'te Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim uzmanı yetiştirmeye başlamış; 1982 yılında öğretmen yetiştiren okulların üniversiteye devredilmesiyle, eğitim fakülteleri sayısı artmış ve bu üniversitelerde de eğitim uzmanı yetiştirilmeye başlanmıştır.

Eğitim işgörenlerinin yetişme sorunlarının yanı sıra, çalışma, yaşam ve örgütlenme sorunları olabildiğince yegînliğini sürdürmektedir.